

«similitudo», een wezenlijke analogie bestaat. De tekenen zijn niet enkel de geschapen dingen, maar tevens de hele heilsgeschiedenis. Daarbij berust de band tussen tekenwerkelijkheid en goddelijke werkelijkheid op de idee van exemplariteit. Bij dit alles vervult Jezus Christus, de mensgeworden Zoon, een bindende functie. Kortom, het gaat om een zeer coherente visie. En het moet ons niet verwonderen dat in de ogen van de franciscaan Bonaventura de geschapen werkelijkheid een weg voor de mens naar God zijn.

Gezien de omvang van het onderwerp — het gaat tenslotte over het «totum universale» — zal de lezer zeker begrip hebben voor het feit dat Leinsle op bepaalde vragen die kunnen opkomen, niet uitvoerig antwoord geeft. Ik geef twee van zulke vragen aan. Hoe moeten wij het tekenverstaan van Bonaventura, zeer bepaald in onderscheid met dat van een Augustinus, evalueren? In hoeverre is de visie van Bonaventura relevant voor ons tegenwoordig werkelijkheids- en tekenverstaan?

Heverlee-Leuven

C. TRAETS S.J.

Lexicon des Mittelalters. Band I; 2-3 Lieferung. Artemis-Verlag, München.

Nous avons déjà signalé dans nos *Analecta*, 1978, LIV, que l'Artemis-Verlag de Munich avait commencé l'édition d'un nouveau *Lexicon des Mittelalters*. Les fascicules 2 et 3 ont paru entretemps. La grande question pour les directeurs de l'entreprise était de faire un choix utile et opportun des sujets à traiter. Pour la plus grande partie ces sujets sont de nature historique. Il s'agit, en particulier, des personnes qui se sont distinguées soit par leur valeur personnelle, soit par leurs dignités hiérarchiques. Les articles sont en général, très courts. Signalons aussi que plusieurs donnent un aperçu clair des anciennes langues de l'Europe actuelle. Les divers articles furent rédigés par un grand nombre de savants, spécialistes en la matière dont ils traitent leur sujets.

J.B. VALVEKENS

H.P.H. CAMPS, *Oorkondenboek van Noord-Brabant tot 1312*, deel 1: *De Meierij van 's-Hertogenbosch, met de heerlijkheid Gemert*, eerste stuk, (690-1294). 's-Gravenhage, Martinus Nijhoff, 1979. 36 + 617 blz. Prijs ca. f.200.-

Na 16 jaren werk heeft de bewerker een eerste band van het Noordbrabantse oorkondenboek gereed gekregen. Vanzelf zijn veel teksten ontleend aan de archieven van de Norbertijner abdijen, met name die van Berne, Tongerlo, Park en Postel, die in het bovengenoemd territorium parochies, goederen en rechten hadden. In de volgende band,

die reeds in een vergevorderd stadium van voorbereiding is, komen de latere oorkonden van de Meierij en Gemert aan de beurt; die van 1294 tot 1312, de einddatum van het gehele werk. Hiermee zal dan reeds 40% van de gehele materie verwerkt zijn. In de verdere delen zullen de oorkonden verschijnen betreffende Stad en Land van Breda met de heerlijkheden Bergen op Zoom en Steenberghe, de voormalige Hollandse gebieden met de heerlijkheden Heusden en Altena, en tot slot de oostelijke heerlijkheden (Boxmeer, Cuyk, Megen, Ravenstein). Uit deze opsomming blijkt, dat als territoire niet genomen is een middeleeuws gebied als het noordelijk deel van het oude hertogdom Brabant, maar de huidige provincie Noord-Brabant. Als gunstige tijdsbegrenzing werd de einddatum 1312 aangehouden, het sterfjaar van hertog Jan II en jaar van de Keure van Kortenbergh.

De oorkonden worden op een ideale wijze gepresenteerd. Na een regest komen in de kopnoten gegevens over het origineel (vindplaats, registratie, bezegeling en rugteksten), over de afschriften, over de eventuele edities, over chronologische en toponimische kwesties, over de tekstoverlevering en de zuiver diplomatische studie. Volgt dan de tekst in een zo zuiver mogelijke lezing; een steekproef heeft geleerd, dat de tekstweergave hoogst nauwkeurig is (zie hiervoor de uitvoerige bespreking: H. van Bavel, *Brabantse geschiedschrijving krijgt grondslag*, in: *Brabants Dagblad*, van 31 mei 1979, bl. 21). In de voetnoten worden de varianten, verbeteringen, dubieuze lezingen en dergelijke aangegeven, gelukkig op bescheiden schaal.

De uitgever van het boekdeel is het Rijk, in casu het Ministerie van Onderwijs en Wetenschappen, die het boek heeft laten uitkomen in de reeks «Rijks Geschiedkundige Publicatiën» en die hierbij gebruik heeft gemaakt van de diensten van de Commissie van Toezicht en Advies ad hoc, waarin Belgische en Nederlandse hoogleraren en deskundigen uit het archiefwezen samenwerken, en van de diensten van het Rijksbureau voor Vaderlandse Geschiedenis. Het samenspel van bewerker, uitgever, genoemde commissie en drukker heeft een boekwerk opgeleverd, dat ook typografisch optimaal is.

Dat wij hier niet ingaan op de teksten, die onze Norbertijner abdijen betreffen, is te wijten aan het feit, dat dit eerste stuk van 690-1294 niet voorzien is van een index van persoon- en plaatsnamen. Om met dit verschenen boekdeel te kunnen werken, moet men toch wachten op het volgende deel, dat indices zal bevatten op alle teksten van het territoire Stad en Meierij 's-Hertogenbosch en de heerlijkheid Gemert.

H. VAN BAVEL